

KATARZYNA GÓRAK-SOSNOWSKA¹

Sprawozdanie z seminarium: Nauczyciele akademicy i pracownicy administracyjni uczelni – od konfliktu strukturalnego do profesjonalnej współpracy

Złożony do redakcji: 5.12.2020. Zaakceptowany do druku: 7.12.2020

W uczelniach funkcjonują trzy grupy interesariuszy: osoby, które odbierają wykształcenie – studenci, doktoranci, a także słuchacze studiów podyplomowych czy kursów; osoby, które kształcą oraz prowadzą badania naukowe – czyli nauczyciele akademicy, oraz osoby, które wspomagają działalność tych drugich, określane jako pracownicy niebędący nauczycielami akademickimi. Dwie ostatnie grupy są ponadto pracownikami uczelni, przy czym nauczyciele akademicy realizują procesy główne (badania naukowe i dydaktykę), natomiast pracownicy niebędący nauczycielami akademickimi wspierają realizację tych procesów.

W dyskursie naukowym dotyczącym szkolnictwa wyższego i w świadomości powszechnej obie grupy są sobie przeciwstawiane. Pierwsza jest uosobieniem akademickiej wolności, druga zaś stanowi administracyjny nadzór², z natury swojej ograniczający możliwość prowadzenia badań i rozwoju nauki. Co więcej, pracownicy administracyjni lokowani są nierzadko poza wspólnotą akademicką uczelni³, którą stanowi kadra akademicka, studenci i doktoranci. Tak nakreślony obraz administracji uczelni wynika z jej specyficznej funkcji: z jednej strony powinna być niewidoczna i służyć swoim wsparciem nauczycielom akademickim, z drugiej zaś odpowiada za realizację procedur i przepisów prawnych, co wiąże się z administracyjnym nadzorem⁴. To zaś sprawia, że choć i nauczyciele akademicy i pracownicy administracji są członkami tej samej organizacji i mają ten sam cel: realizację misji uczelni, między tymi grupami dochodzi niekiedy do strukturalnego konfliktu.

¹ Prof. SGH dr hab. Katarzyna Górak-Sosnowska – Szkoła Główna Handlowa w Warszawie (Polska); e-mail: kgorak@sgh.waw.pl; ORCID: 0000-0002-1121-6240.

² O. Szwabowski, *Krytyka „oficjalnej krytyki” neoliberalnych reform w szkolnictwie wyższym*, „Praktyka Teoretyczna” 2013, 1(7), s. 156.

³ Por. np. A. Kobylarek, *Wspólnota akademicka. Próba redefinicji*, „Ogrody Nauk i Sztuk” 2018, 8.

⁴ J. Barnett, *The Idea of Academic Administration*, „Journal of Philosophy of Education” 1993, 27(2).

Problematyce relacji między nauczycielami akademickimi a pracownikami administracji uczelni poświęcone zostało seminarium współorganizowane przez Prawnicze Interdyscyplinarne Centrum Badawcze Akademii Leona Koźmińskiego, Stowarzyszenie Forum Dziekanatów oraz Instytut Studiów Międzynarodowych Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie, które odbyło się 16.11.2020 r. Wzięło w nim udział ponad 170 osób z kilkudziesięciu uczelni reprezentujących całe spektrum jednostek organizacyjnych: od władz uczelni, przez nauczycieli akademickich i pracowników różnych działów administracji centralnej i wydziałowej, po przedstawicieli związków zawodowych. Zdalny charakter konferencji sprawił, że wszyscy uczestnicy byli widoczni wyłącznie pod imieniem i nazwiskiem – bez funkcji, stopni i tytułów naukowych. Ponad godzin na dyskusja przypieczętowała ten partnerski układ, zwłaszcza że zagadnienie miejsca i roli administracji w strukturze uczelni naturalnie odnosi się do nauczycieli akademickich.

Seminarium otworzyli rektorzy obu uczelni – prof. dr hab. Grzegorz Mazurek – Rektor ALK oraz dr hab. Piotr Wachowiak, prof. SGH – rektor SGH. Miało to charakter symboliczny, bowiem w dużej mierze władze uczelni formują kulturę organizacyjną i oddziałują na kształt relacji między różnymi grupami interesariuszy. Na program seminarium składały się trzy wystąpienia dotyczące miejsca pracowników administracji w strukturze uczelni przygotowane przez prelegentki, które same poruszają się między dwoma światami – są kierowniczkami jednostek administracyjnych na swoich uczelniach, a jednocześnie doktorantkami lub badaczkami szkolnictwa wyższego. Trzy wystąpienia ułożone zostały w określonym porządku: najpierw diagnoza, potem zapowiedź zmiany i na koniec możliwe ścieżki rozwiązań.

Pierwszy referat Anny Mielczarek-Taicy – kierowniczki dziekanatu Wydziału Filozofii i Nauk Społecznych na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu dotyczył relacji pomiędzy nauczycielami akademickimi a pracownikami niebędącymi nauczycielami akademickimi, a opierał się na prowadzonych przez nią badaniach w ramach projektu finansowanego z programu MNiSW Dialog pt. „Niewidoczni, niebędący, niezbędni. Administracja uczelni na rzecz doskonałości naukowej” oraz wcześniejszych badań pilotażowych. W swoim wystąpieniu autorka przedstawiła sposób, w jaki pracownicy administracji sami siebie definiują, jak postrzegają nauczycieli akademickich oraz w jaki sposób nauczyciele akademicy postrzegają pracowników administracji. Wzajemne stereotypy skłoniły ją do przyjęcia tezy, że obie grupy tworzą na uczelniach swoiste autarkiczne światy równoległe, choć, jak zaznaczyła, z korzyścią dla realizowanego wspólnego uczelnianego celu najlepiej byłoby, gdyby tworzyli jedno wspólne uczelniane uniwersum. Wyniki przeprowadzonych badań dają nadzieję, że oba światy równoległe coraz lepiej się poznają i coraz bardziej przenikają, zatem jest możliwość nie tylko zmiany stereotypów, ale i budowania wzajemnie wspierających się partnerskich relacji.

Drugie wystąpienie poświęcone było pandemii COVID-19, która nieoczekiwanie wywołała zmianę roli administracji na uczelni. Prezentująca je Lidia Tomaszewska – kierownik Działu Obsługi Projektów i doktorantka w SGH – mówiła o zmianie paradygmatu myślenia o administracji. Pandemia wymusiła na uczelniach – jak i na wielu innych obszarach życia społecznego – przejście na pracę zdalną. Tempo i skuteczność tej transformacji zależały w dużej mierze od infrastruktury informatycznej oraz od sprawności uczelnianej administracji. Pandemia stała się zatem szansą dla pracowników administracji do znalezienia dla siebie nowej, pełnoprawnej roli w strukturze uczelni. Jak wskazywała Tomaszewska, w wielu uczelniach do takiej zmiany jednak nie doszło, co negatywnie przekłada się na ich zdolności adaptacyjne do nowej pandemicznej rzeczywistości.

Ostatnie wystąpienie było analizą relacji pracowników uczelni z perspektywy specyficznej kultury organizacyjnej uczelni, która nierzadko jest hierarchiczna – nie tylko między dwiema grupami (pracowników „będących” i „niebędących”), ale także w ramach tych grup (np. samodzielni vs niesamodzielni pracownicy naukowcy; pracownicy centrali vs administracji wydziałowej). Maria Cywińska – dyrektor administracyjna na Wydziale Psychologii Uniwersytetu Warszawskiego (UW) i doktorantka na Wydziale Zarządzania UW – wyszła od pytania, czy pracownicy naukowcy i administracyjni mają takie same oczekiwania co do organizacji pracy i kultury organizacyjnej. Na tej podstawie nakreśliła różnice między tymi kategoriami, a także wynikające z nich nierówności i dychotomie. Według Cywińskiej profesjonalizacja administracji może być realizowana poprzez wspólne zadania i działania, wielostronną informację zwrotną, a także upodmiotowienie pracowników administracji. Ważne jest jednak przy tym uwrażliwienie nauczycieli akademickich na to, że to oni mają w tej relacji strukturalną przewagę.

Seminarium jest według naszej wiedzy pierwszym wydarzeniem naukowym, które poświęcone jest relacjom między obiema grupami pracowników szkół wyższych. Zważywszy na to, że obie te grupy realizują ten sam cel – ich profesjonalne i partnerskie relacje powinny być przedmiotem szczególnej dbałości władz uczelni. Tymczasem wśród licznych głosów w dyskusji, wielu pracowników administracji konstatowało, że po raz pierwszy ktoś zainteresował się ich sprawami i problemami – na swoich uczelniach są bowiem niewidoczni⁵ – jak to dobrze funkcjonująca administracja (widać ją dopiero, gdy przestanie dobrze funkcjonować). Zdajemy sobie sprawę, że bez zaangażowania prof. dr hab. Jolanty Jabłońskiej-Boncy – kierownik Prawniczego Interdyscyplinarnego Centrum Badawczego ALK w organizację tego seminarium, najpewniej i ono pozostałoby niewidoczne. Stało się jednak początkiem dyskusji na ważny temat dotyczący wszystkich pracowników uczelni.

---

⁵ J. Szekeres, *The Invisible Workers*, „Journal of Higher Education Policy and Management” 2003, 26(1).